

Sima Shadow Space: ศิลปะเงา ในมิติของการสะท้อนความหมายภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา

Sima Shadow Space: A Reflection of Meaning Under Social and Cultural Context in Nakhon Ratchasima

สุธิดา วรธนะปรกรณ์¹ ปานู สุวายุวรรณ² ปัทภรณันท์ คุณพลทรัพย์³
Suthida Watthanapakon, Panu Suaysuwan, Papattaranan Kunphunsup

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาข้อมูลบริบททางสังคม ศิลปะ และวัฒนธรรมในจังหวัดนครราชสีมาโดยนำข้อมูลที่ศึกษามาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงทางความคิด อารมณ์ความรู้สึก สัญลักษณ์ความหมาย และการคลี่คลายรูปแบบของภาพความคิดสู่เงา ให้เกิดชุดความรู้ใหม่ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานในเชิงสุนทรีย์และการสื่อสารความหมาย 2. เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลสู่การสร้างสรรค์ผลงาน และพัฒนาเทคนิคในการออกแบบศิลปะเงา (Shadow Arts) ภายใต้แนวคิด Sima Shadow space : ศิลปะเงา ในมิติของการสะท้อนความหมายภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา และเผยแพร่ให้ผู้ชมได้เกิดการตระหนักรู้ถึงนัยยะของผลงานโดยใช้การปรากฏของภาพเงาสื่อถึงการคาบเกี่ยวความหมายของสิ่งที่อยู่ในภาวะของความเป็นจริงและมโนคติ ด้วยวิธีการวิจัยแบบประยุกต์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล สู่การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เข้าชมผลงาน โดยมีผลการวิจัย 4 ผลงานได้แก่ ชั้นที่ 1 ศูนย์รวมจิตใจ “Center Space” ชั้นที่ 2 ผืนดินแห่งจิตวิญญาณ “Spirit Space” ชั้นที่ 3 ตำโคราช “Korat Culture Space” และชั้นที่ 4 โคราชในฝัน “Future Space” โดยผลงานทั้งหมดได้ถูกเผยแพร่และจัดแสดงโดยการใช้เทคนิคกระบวนการสร้างการปฏิสัมพันธ์กับผลงานเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการผลิตความหมายให้ผู้ชมได้เกิดการตระหนักรู้ถึงนัยยะของผลงานโดยใช้วิธีการสื่อสารแบบศิลปะที่เน้นแนวคิดผสมผสานกับเทคนิคการสร้างผลงานศิลปะการจัดวาง (Installation) ในการผนวกเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่สื่อารถึงความหมายให้ผู้ชมได้เกิดการตระหนักรู้ถึงนัยยะของผลงานได้ตามวัตถุประสงค์

คำสำคัญ (Keywords): ศิลปะเงา; บริบททางสังคมและวัฒนธรรม; จังหวัดนครราชสีมา

Received: 2022-05-04 Revised: 2022-06-20 Accepted: 2022-06-20

¹ มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University. Corresponding Author e-mail: suthida_pla01@hotmail.com

² มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University.

³ มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Abstract

The purpose of this research was 1. to study the social, artistic and cultural context in Nakhon Ratchasima Province. by using the data studied to analyze the connection of ideas emotion sign meaning and unraveling the form of images, ideas into shadows giving rise to a new set of knowledge in design, creating aesthetic works and communicating meaning. 2. o synthesize information to create works and develop techniques for designing shadow arts under the concept of Sima Shadow space: Shadow art in the dimension of reflection of meaning under the social and cultural context of Nakhon Ratchasima Province By disseminating the audience to become aware of the meaning of the work by using the appearance of shadows to convey the overlap of the meaning of things that are in the state of reality and concepts. with applied research methods by using questionnaires as data collection to data analysis using mean and standard deviation from a sample group of visitors. The results that researcher 4 sets of creative works, namely the first work “Center Space” the second work “Spirit Space” the third work “Korat Culture Space” and the fourth work “Future Space” All works are published and exhibited by using process techniques to create interaction with the work as part of producing meaning for the audience to be aware of the meaning of the work by means of communication. An art style that focuses on concepts combined with techniques for creating works of art installations. in to inclusion of creative that communicates meaning to audience of the meaning of the work according to the objectives.

Keywords: Shadow Art; Social and Cultural Context; Nakhon Ratchasima Province

บทนำ (Introduction)

ศิลปะคือเครื่องมือรูปแบบหนึ่งที่มนุษย์ใช้เพื่อเป็นสื่อกลางในการส่งต่อความหมาย เชื่อมโยงและสื่อสารกันมาตั้งแต่อดีตกาล ผลงานศิลปะจึงเป็นผลจากการประมวลสารัตถะ อารมณ์ ความรู้สึก ผ่านจินตนาการสู่ทักษะการรังสรรค์ของศิลปิน โดยใช้วัสดุและเทคนิควิธีการเป็น เครื่องมือที่นำไปสู่การสร้างปรากฏการณ์ต่อประสาทสัมผัสทั้ง 6 ของมนุษย์ อันมีที่มาจาก การประกอบทัศนธาตุและหลักการทางทัศนศิลป์เข้าด้วยกันจนเกิดเป็นรูปธรรมที่มีอิทธิพลในการผลิต ความหมายในทางสุนทรียศาสตร์ ที่ว่าด้วยความงามอันก่อเกิดขึ้นมาภายใต้บริบท ความรู้ และ วิทยาการรอบด้านผ่านทางศิลปินเองที่เปรียบได้กับนักเดินทางที่แสวงหาหนทางเพื่อสร้างการ ตระหนักถึงเอกลักษณ์ในความเป็นปัจเจกเฉพาะตน ภายใต้ข้อจำกัดต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเสมือน

กลไกที่ขับเคลื่อนให้วงการศิลปะมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างเป็นปัจจุบันในทุกยุคสมัย สอดคล้องกับมุมมองและทฤษฎีความรู้ใหม่ที่เชื่อว่าวิทยาการทั้งหลายนั้นมีจุดที่เชื่อมโยงถึงกัน และสามารถก่อให้เกิดมิติหรือมุมมองที่ส่งผลต่อพัฒนาการขององค์ความรู้รูปแบบใหม่ๆ ขึ้นมาได้ เรียกรวมนแนวคิดทางศิลปะรูปแบบนี้ว่า สหวิทยาการทางศิลปะ อันหมายถึงการนำความรู้จากฐานศาสตร์ต่างๆ มาบูรณาการให้เกิดเป็นผลงานทางศิลปะเพื่อสร้างสรรค์รูปแบบ วัสดุ เทคนิค ตลอดจนวิธีการใหม่ๆ ขึ้นมา (สุชาติ เกาทอง, 2559)

แสงและเงาเป็นส่วนประกอบหนึ่งในมูลธาตุพื้นฐานทางทัศนศิลป์ (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2559) และมีบทบาทสำคัญในวงการศิลปะระดับโลกมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่ที่มนุษย์ได้ตระหนักถึงและเรียนรู้ที่จะใช้ประโยชน์จากการมีอยู่ของทั้ง 2 สิ่งนี้ “เงา” คือภาพที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ทางฟิสิกส์วิทยาศาสตร์ว่าด้วยเรื่องของแสงที่เดินทางผ่านวัตถุภายใต้อาณาเขตที่มีฉากหลังเป็นพื้นที่ตกกระทบ นิยามของคำว่าเงานั้นสามารถสื่อสารความหมายได้ 2 รูปแบบ ได้แก่เงาสะท้อน และเงาทึบ (สุรศักดิ์ เชียงกา, 2557) โดยในงานศิลปนิพนธ์ชุดนี้จะขอมุ่งศึกษาการรูปแบบการสื่อสารสัญลักษณ์ของผลงานผ่านนิยามของ “เงาทึบ” เพียงเท่านั้น โดยเงาทึบ (Shadow) นั้นเกิดจากคุณสมบัติทึบแสงของวัตถุที่ปิดกั้นหรือดูดกลืนแสงบางส่วน ทำให้เห็นเป็นภาพพื้นสีทึบที่มีลักษณะเป็นภาพ 2 มิติ เป็นขอบโครงแสดงรูปร่างของวัตถุขึ้นมาได้ ลักษณะความเข้มของเงาทึบจะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติการยอมให้แสงผ่านของวัตถุซึ่งมี 2 รูปแบบ รูปแบบแรกเรียกว่า “เงามืด” คือบริเวณที่แสงส่องไปไม่ถึงเลยเกิดเป็นภาพสีทึบเข้มขอบคมชัด และรูปแบบที่สองเรียกว่า “เงามัว” คือบริเวณที่แสงส่องไปถึงเพียงบางส่วนหรือมีปริมาณของแสงไม่เพียงพอ ทำให้เกิดเป็นภาพฟุ้งมัวที่สามารถรับอิทธิพลจากสีของวัตถุที่แสงส่องผ่านได้ เงานั้นสามารถปรับเปลี่ยนขนาดและรูปลักษณะได้จากหลายตัวแปร อาทิ จำนวนของแหล่งกำเนิดแสง การปรับเปลี่ยนคุณสมบัติของวัตถุ การปรับเปลี่ยนควบคุมทิศทางองศาของแสง ฯลฯ “เงาทึบ” นั้นมีศักยภาพในการสื่อสารเป็นรูปลักษณะของภาพ 2 มิติ ที่มักถูกหยิบยกใช้เป็นวัสดุประกอบในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ทั้งในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของภาพจิตรกรรมเพื่อการเติมเต็มข้อเท็จจริง สร้างมิติ บรรยากาศ อารมณ์ และความหมายของภาพ ในขณะที่เค้าร่างเงานั้นก็มีศักยภาพในการสื่อสารภายใต้ภาพที่ปรากฏออกมาเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการที่ศิลปินหลายคนที่ใช้เงาเป็นวัสดุหลักในการคิดค้น และแสวงหาวิธีสร้างปรากฏการณ์ของเงาผ่านการจัดแสดงในรูปแบบต่างๆ เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายไปทั่วทุกมุมโลก ในส่วนของประเทศไทยเองก็มีการใช้ประโยชน์จากเงามาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล โดยปรากฏงานศิลปะและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการจัดแสดงผ่านงานมหรสพชั้นสูงอย่างหนึ่งใหญ่มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ซึ่งต่อมาจึงมีการกระจายวัฒนธรรมสู่มหรสพท้องถิ่น อาทิ หนังตะลุง และละครเงา โดยเงานั้นมีหน้าที่ในการเชื่อมโยงความหมายให้กับสิ่งที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังฉากผ่านภาพโครงสร้างที่เกิดขึ้น ผลงานศิลปะจากเงานั้นมีการพัฒนารูปแบบ เทคนิค วิธีการรวมทั้งอุปบายในการนำเสนอที่สร้างความประหลาดใจให้ผู้ชมมาอย่างยาวนาน ทั้งนี้อาจเพราะคุณสมบัติของตัวตนและความหมายของเงาที่แฝงอยู่ในคติความเชื่อของมนุษย์นั้นยังคงเป็นความลึกลับ คลุมเครือ และไม่สามารถสัมผัสได้ จุดเด่นและความ

น่าสนใจของเงาที่บ่งชี้ประเด็นหนึ่งคือ การปรากฏตัวที่เป็นปรากฏการณ์ฉาบฉวยอันจะเกิดขึ้นเฉพาะช่วงเวลา ซึ่งภาพที่เกิดขึ้นนั้นอาจมีความสัมพันธ์กับวัตถุกำเนิดหรือไม่ก็ได้

งานนั้นถือเป็นสื่อศิลปะที่เกิดจากการควบคุมตัวแปรทางด้านกายภาพของวัตถุกับแสง เกิดเป็นภาพที่ไร้ซึ่งตัวตนจึงไม่ก่อให้เกิดรูปธรรมอันนำไปสู่การสูญเสียทรัพยากร ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางกายภาพต่อพื้นที่แสดง และไม่ก่อให้เกิดขยะ อันเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยได้มีความสนใจเฉพาะตัวที่จะศึกษากระบวนการ การสร้างศิลปะเงาผ่านการเชื่อมโยงในการออกแบบผลงานสื่อสร้างสรรค์ในการสื่อสารถึงเอกลักษณ์ตัวตน จากการศึกษาบริบทของถิ่นกำเนิดอันในประเด็นของการนำเสนอทัศนคติต่อบริบททางด้านสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมาตั้งแต่เดิมเคยเป็นพื้นที่แหล่งอารยธรรมขอมในยุครุ่งเรือง ที่สืบทราบได้จากโบราณสถานและโบราณวัตถุอันล้ำค่าที่ถูกพบภายในอาณาเขตของจังหวัด ชื่อเมืองนครราชสีมา ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ครั้งแรกในสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ โดยมีชื่อปรากฏในกฎหมายตราว่า เป็นเมืองหนึ่งในทำเนียบเมืองพระยามหานคร 8 เมือง ที่ต้องถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้โปรดให้พระยายมราช (สังข์) ขึ้นครองเมืองและย้ายเมืองนครราชสีมาจากที่ตั้งเดิมคือเมืองเสมา-โคราช โดยขยับมาทางทิศตะวันออกเพื่อตั้งเมืองในตำแหน่งปัจจุบัน (กรมศิลปากร, 2558) ในด้านศิลปะและวัฒนธรรมนั้น จังหวัดนครราชสีมาถูกนับว่าเป็นประตูสู่ภาคอีสาน อันก่อให้เกิดรอยต่อของการผสมผสานขนบประเพณีวัฒนธรรมจากหลายภูมิภาค วิวัฒน์จนเกิดเป็นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ในปัจจุบันจังหวัดนครราชสีมาถือเป็นพื้นที่ ที่ได้รับโอกาสและความสนใจจากภาครัฐในหลายด้าน ทั้งในด้านการเป็นศูนย์กลางทางสังคมและเศรษฐกิจขนาดใหญ่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ภายใต้กระบวนการการขับเคลื่อนอุทยานธรณีโคราชสู่อุทยานธรณีโลก เพื่อรับการรับรองจากยูเนสโกตามโรดแมปในปี พ.ศ. 2563 ให้เป็นดินแดนแห่ง 3 มงกุฎของยูเนสโก หรือ The UNESCO Triple Crown คือในพื้นที่ 1 จังหวัด มี 3 มรดกของยูเนสโก ประเทศที่ 4 ของโลก ต่อจากอิตาลี เกาหลีใต้ และจีน และอยู่ในกระแสของนโยบายในการผลักดันสู่การเป็นเมืองศิลปะ (สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา, 2560)

จากความสำคัญที่กล่าวถึงในข้างต้นนี้เองจึงเป็นมูลเหตุให้ผู้ศึกษาเกิดความความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับมิติของการเชื่อมโยงความคิด ความรู้สึก การก่อร่าง การคลี่คลาย และสัญญาความหมาย สู่การสร้าง Shadow Arts หรือศิลปะจากเงาที่เกิดจากการออกแบบและจัดการพื้นที่ของแสงกับวัตถุเพื่อให้การสะท้อนงานนั้นสามารถสะท้อนความหมายได้เช่นเดียวกับภาพงานศิลปะรูปแบบอื่นๆ เพื่อสร้างภาพเสมือนจากเงาผ่านการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับสิ่งแวดล้อมและพื้นที่จัดแสดงสู่การผลิตความหมายใหม่ โดยได้หยิบยกสาระเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมาขึ้นมาเป็นแนวความคิดในการออกแบบสื่อศิลปะเพื่อให้ผู้ที่ได้รับชมได้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าเชิงนัยยะของบริบทในท้องถิ่นที่คนในปัจจุบันอาจกำลังจะหลงลืมไป และเพื่อ

พัฒนารูปแบบผลงานศิลปะเฉพาะตนของผู้วิจัยซึ่งมีพื้นฐานเป็นคนในจังหวัดนครราชสีมาโดยกำเนิด ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงสัญลักษณ์ ผสมผสานองค์ความรู้ทางศิลปะ จินตนาการ และมุมมองทางสังคมเฉพาะตน ซึ่งนอกจากสาระที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งจะก่อให้เกิดคุณค่าทางด้านการพัฒนาองค์ความรู้ทางศิลปกรรมแล้ว ตัวผลงานยังสามารถใช้เป็นต้นแบบเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต้นแบบสื่อศิลปะแบบเพื่อการจัดแสดงผลงานศิลปะให้กับจังหวัดนครราชสีมาได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย (Purpose or Objective)

1. เพื่อศึกษาข้อมูลบริบททางสังคม ศิลปะ และวัฒนธรรมในจังหวัดนครราชสีมา โดยนำข้อมูลที่ศึกษามาการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงทางความคิด อารมณ์ความรู้สึก สัญญาความหมาย และการคลี่คลายรูปแบบของภาพความคิดสู่เงา ให้เกิดชุดความรู้ใหม่ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานในเชิงสุนทรีย์และการสื่อสารความความหมาย

2. เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลสู่การสร้างสรรคผลงาน และพัฒนาเทคนิคในการออกแบบศิลปะเงา (Shadow Arts) ภายใต้แนวคิด Sima Shadow space: ศิลปะเงา ในมิติของการสะท้อนความหมายภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา และเผยแพร่ให้ผู้ชมได้เกิดการตระหนักรู้ถึงนัยยะของผลงานโดยใช้การปรากฏของภาพเงาสื่อถึงการคาบเกี่ยวความหมายของสิ่งที่อยู่ในภาวะของความเป็นจริงและมนโคติ

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ (Art Creative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบประยุกต์ (Applied research) ในการศึกษาบริบททางด้านสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมาเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาและนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ โดยมีวิธีดำเนินการศึกษามีขั้นตอนสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ

ก. การศึกษาส่วนที่ 1 การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา มีรายละเอียดการศึกษา ดังนี้

1. เนื้อหาที่ทำการศึกษา

ทำการศึกษาด้านบริบทด้านสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมาในด้านของประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในส่วนของการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ทำการศึกษาด้านบริบทด้านสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมาผู้วิจัยได้ใช้วิธีศึกษาประชากรจากการสังเกต และสอบถามกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญ

หรือนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ของจังหวัดนครราชสีมา และบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการสัมภาษณ์ออนไลน์ผ่านระบบ Zoom

ข. การศึกษาส่วนที่ 2 การประเมินผลและการจัดแสดงผลงานมีรายละเอียดการศึกษา ดังนี้

1 เนื้อหาที่ทำการศึกษา

ทำการศึกษาเพื่อการประเมินผลบริบทผลการออกแบบโดยมีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์ และเสวนาทักษะและผลที่ได้รับจากการเผยแพร่ผลงาน เพื่อนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้ของผลงานคุณวิญญูให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ศึกษาผลการประเมินความพึงพอใจและทัศนคติจากผู้เข้าชมผลงานทั้งหมดจำนวน 81 คน รวมทั้งการจัดเวทีเสวนาทักษะของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 คนในประเด็นที่สัมพันธ์ต่อผลงานในด้านของการสร้างการตระหนักรู้ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการอภิปรายผล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการกำหนดเครื่องมือที่ใช้เพื่อการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสำรวจทางกายภาพ การบันทึกภาพ การใช้แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงการใช้แบบสอบถาม และแบบประเมินผลกับผู้เข้าชมผลงาน เพื่อการอภิปรายผลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผลงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่วนที่ 1 การเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษา

ในงานวิจัยขั้นที่ผู้วิจัยได้มีการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยการกำหนดคุณลักษณะด้านความเชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ และสังคมของจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 คน และการเก็บข้อมูลจากบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มแบบออนไลน์ในระบบ zoom จำนวน 60 คน และการรื้อค้นความทรงจำของผู้วิจัยเองในฐานะของประชากรที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

ส่วนที่ 2 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในช่วงต้น มาสังเคราะห์เป็นชุดข้อมูลที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบ Shadow Arts ผสมผสานกับกรอบทฤษฎีในการออกแบบ ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่

2.1 ส่วนของชิ้นงานการออกแบบ (Final Project) โดยการออกแบบสื่อ Shadow Arts การออกแบบชุดสื่อสร้างเงาที่ได้รับแรงจูงใจในการถอดรูป ก่อร่าง และคลี่คลายรูปแบบมาจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา สู่อารมณ์ประมวลผลการออกแบบโดยผสมผสานเจตคติของผู้วิจัย จำนวน 4 ชิ้นงานเพื่อใช้ในการติดตั้งบนพื้นที่จัดแสดงเฉพาะ

2.2 ส่วนของการแสดงงาน (Exhibition) โดยการออกแบบนิทรรศการจัดแสดง Shadow Arts ในการจัดแสดงผลงานบนพื้นที่จัดแสดงส่วนหนึ่งของนครราชสีมา หอศิลป์จินตนาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

การวิเคราะห์และประเมินผล

1. วิเคราะห์ข้อมูล จากการจัดระเบียบผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทั้งจากเอกสารและภาคสนาม และนำมาตีความ เพื่อใช้เป็นแนวทางการในการออกแบบผลงานสร้างสรรค์ Shadow Arts ภายใต้แนวคิด Sima Shadow space: ศิลปะเงา ในมิติของการสะท้อนความหมายภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา
2. สร้างสรรค์ผลงานศิลปะเงา (Shadow Arts) และจัดนิทรรศการแสดงผลงาน
3. ทำการประเมินผลการออกแบบโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าชมผลงาน
4. สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย (Research Results)

ชุมชนนิพนธ์เรื่อง Sima Shadow space : ศิลปะเงา ในมิติของการสะท้อนความหมาย ภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา โดยเป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ (Art Creative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบประยุกต์ (Applied research) ในการศึกษา บริบททางด้านสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมาเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และการจัดแสดงผลงานสร้างสรรค์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยใน 2 ด้านได้แก่

1. เพื่อศึกษาข้อมูลบริบททางสังคม ศิลปะ และวัฒนธรรมในจังหวัดนครราชสีมา โดยนำข้อมูลที่ศึกษามาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงทางความคิด อารมณ์ความรู้สึก สัญญาความหมาย และการคลี่คลายรูปแบบของภาพความคิดสู่เงา ให้เกิดชุดความรู้ใหม่ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานในเชิงสุนทรีย์และการสื่อสารความหมาย
2. เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลสู่การสร้างสรรค์ผลงาน และพัฒนาเทคนิคในการออกแบบศิลปะเงา (Shadow Arts) ภายใต้แนวคิด Sima Shadow space : ศิลปะเงา ในมิติของการสะท้อนความหมายภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา และเผยแพร่ให้ผู้ชมได้เกิดการตระหนักรู้ถึงนัยยะของผลงานโดยใช้การปรากฏของภาพเงาสื่อถึงการคาบเกี่ยวความหมายของสิ่งที่อยู่ในภาวะของความเป็นจริงและมนต์คติ

โดยมีผลการวิจัยจากการศึกษาข้อมูลบริบททางสังคม ศิลปะและวัฒนธรรมในจังหวัดนครราชสีมา โดยนำข้อมูลที่ศึกษามาใช้ในการออกแบบศิลปะเงา (Shadow Arts) ภายใต้ความคาดหวังในการสร้างชุดความรู้ใหม่ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ในเชิงสุนทรีย์ และการสื่อสารความหมายในด้านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของงานวิจัยชุดนี้ ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ผลงานจากการศึกษาข้อมูลที่บริบท และตัวตนของความเป็นจังหวัดนครราชสีมาโดยใช้กระบวนการในการวิเคราะห์องค์ความรู้จากการศึกษาข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลายทั้งในด้านของ

การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างและผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการวิจัยสร้างประสบการณ์ส่วนตัว ในการประกอบร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานศิลปะในรูปแบบต่างๆ ของศิลปินทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ที่ส่งอิทธิพลกับกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานใน 3 ส่วน ได้แก่ 1. การใช้แสงเงาและการสื่อความหมาย 2. การวิเคราะห์ทัศนศิลปศาสตร์และแนวคิดเพื่อการสร้างสรรค์ผลงาน 3. การวิเคราะห์ผลงานศิลปะที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ โดยได้คัดเลือกประเด็นสาระของสัญญาจากแนวคิดประสบการณ์นิยม โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลในรูปแบบของวิธีแบบมานุษยวิทยาตามแนวคิดปรากฏการณ์นิยม โดยการนำเสนอผลงานในรูปแบบของศิลปะเงา (Shadow Arts) ที่ใช้เงาเป็นส่วนในการเชื่อมโยงความหมายให้กับผลงานประติมากรรมสื่อผสมอันเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างมิติของพื้นที่งานศิลปะที่จะสร้างการปฏิสัมพันธ์ (Interactive Experience) ร่วมกับการใช้จินตภาพที่เกิดขึ้น โดยในการนี้ผู้วิจัยได้มีความต้องการให้ผลงานที่เกิดขึ้นสามารถสร้างการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้ชมได้ทั้งในด้านของการสร้างประสบการณ์การมีส่วนร่วมในการผลิตความหมาย และสร้างกิจกรรมให้ผู้ชมได้ใช้จินตนาการของตนเองเพื่อให้เกิดผลทางสุนทรียะภายใต้แนวความคิดในการศึกษาถึงสัญลักษณ์ และเอกลักษณ์ของบริบททางด้านสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา

ในกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลสู่การสร้างสรรค์ผลงาน และพัฒนาเทคนิคในการออกแบบศิลปะเงา (Shadow Arts) ภายใต้แนวคิด Sima Shadow space : ศิลปะเงา ในมิติของการสะท้อนความหมายภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา ได้มีการวิเคราะห์จากข้อมูล ผลการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง และเจตคติของผู้วิจัยที่สามารถวิเคราะห์และแบ่งอัตลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมาออกเป็น 3 บริบทได้แก่ บริบทด้านประวัติศาสตร์ จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานปรากฏหลักฐานการสร้างอารยธรรมตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์และมีบทบาทในเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ชาติไทยหลายเหตุการณ์ บริบทด้านศิลปวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมาโดดเด่นที่การผสมผสานวัฒนธรรมหลายสัญชาติแบบพหุวัฒนธรรมจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง และบริบทด้านสภาพแวดล้อมสังคมที่เป็นสังคมและมีวิถีชีวิตที่ผสมผสานระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทภายในพื้นที่ร่วมซึ่งเป็นรอยต่อของความเป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยการออกแบบผลงานสร้างสรรค์จำนวน 4 ผลงานได้แก่

ภาพที่ 1 ผลงานชิ้นที่ 1 ศูนย์รวมจิตใจ “Center Space”
(สุธิดา วรรณนะปรกรณ์, 2565)

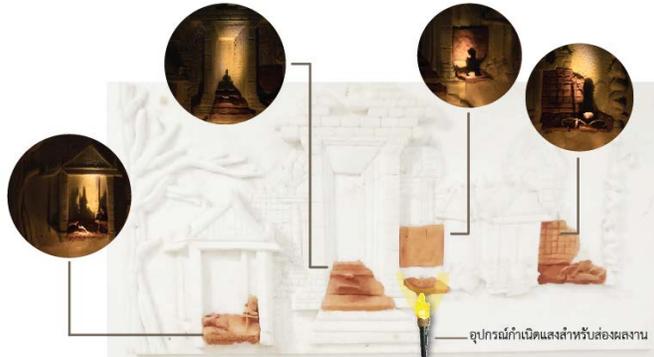
ภาพถ่ายผลงานก่อนและหลังการปฏิสัมพันธ์ด้วยการการส่องไฟ เป็นการสื่อถึงศูนย์รวมแห่งจิตวิญญาณของชาวจังหวัดนครราชสีมาซึ่งก็คือคุณย่าโมโดยตัวโครงสร้างของงานต้องการจะสื่อถึงรากฐานของกำแพงเมือง ที่ถึงแม้ว่าจะเป็นการบูรณะและจำลองแบบขึ้นมา แต่ก็สามารถสื่อถึงจิตใจสื่อถึงความสามัคคี ความภาคภูมิใจในความเป็นคนโคราช เป็นหลานย่าโม เปรียบได้กับรากฐานของเมืองที่มั่นคง

ภาพที่ 2 ผลงานชิ้นที่ 2 ผืนดินแห่งจิตวิญญาณ “Spirit Space”
(สุธิดา วรรณนะปรกรณ์, 2565)

เป็นการสื่อถึงความเป็นมาของอารยธรรมอันยิ่งใหญ่ร่วมผืนแผ่นดินที่ต่างยุคต่างสมัยเริ่มด้วยในยุคไมโอซีนช่วงกลาง (16 -11 ล้านปีก่อน) ใช้ภาพแทนของ กอมโฟทีเรียม ซึ่งขุดพบที่พื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ถัดมาเป็นภาพเขียนโบราณติดผนังหิน วัดเขาจันทร์งามที่แสดงถึงจุดเริ่มต้นของอารยธรรมของมนุษย์โบราณที่มีการสื่อสารถึงการล่าสัตว์ การประกอบพิธีกรรม โดยประเด็นที่น่าสนใจคือการมีสุนัขเป็นส่วนหนึ่งของภาพ ถัดมาเป็นยุคของรากอารยธรรมร่วมอันรุ่งเรืองโดยใช้

ปราสาทหินภาพแทน ถัดมาเป็นยุคสมัยแห่งวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญสู่การก่อสร้างสร้างเมืองจากอดีตจนกลายเป็นเมืองโคราชในปัจจุบัน

ภาพที่ 3 ผลงานชิ้นที่ 3 ตำบลโคราช “Culture Space”
(สุธิดา วรธนะปกรณ์, 2565)

เป็นการสื่อความหมายถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมซึ่งแฝงนัยยะอยู่ในชนบพระเพณิ และวัฒนธรรมพื้นถิ่นอันได้แก่ พื้นที่ศาลหลักเมืองซึ่งเป็นพื้นที่ของการแสดงศิลปะ วัฒนธรรมพื้นถิ่นทั้งลิเกโคราช และการแสดงจิ้งโจโคราช พื้นที่ปราสาทหินพิมายที่ฉายภาพเงาของผลงานประติมากรรมรูปเหมือนพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 พื้นที่ลานวัฒนธรรมข้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีซึ่งเป็นพื้นที่หลักในการจัดการแสดงเพลงโคราช

ภาพถ่ายผลงาน

ภาพถ่ายผลงานหลังส่องไฟ

ภาพที่ 4 โคราชในฝัน “Future Spa”
(สุธิดา วรธนะปกรณ์, 2565)

เป็นการสื่อถึงโคราชในภาพของเมืองใหญ่ที่พร้อมไปด้วยสาธารณูปโภคทั้งมอเตอร์เวย์ รถไฟความเร็วสูง ตึกสูง และแลนด์มาร์คหลายพื้นที่ ซึ่งในกระบวนการของการขยายเมืองนั้นก็ส่งผลเชิงรูปธรรมหลายด้าน อาทิ สภาพซ่อมบำรุงพื้นที่ถนนที่ส่งผลต่อการจราจร ปัญหาฝุ่นละอองจากงานก่อสร้าง ตลอดจนจนปัญหาเรื่องคนจรจัดและการไล่ที่ทำทางเพื่อการขยายเมือง

โดยผลงานทั้งหมดได้ถูกเผยแพร่และจัดแสดงและมีผลการประเมินทัศนคติและความพึงพอใจต่อผลงานสร้างสรรค์จำนวน 4 ชุด ได้แก่ ผลงานที่ 1 ศูนย์รวมจิตใจ ผลงานที่ 2 ผืนดินแห่งจิตวิญญาณ ผลงานที่ 3 ต้าโคราช และผลงานที่ 4 โคราชในฝัน โดยมีการประเมินความพึงพอใจต่อผลงานสร้างสรรค์ ในด้านความรู้สึกถึงความงามไปพร้อมกับเกิดความตระหนักถึงความหมายที่สื่อถึงจังหวัดนครราชสีมาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 ด้านรูปแบบของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการผลิตความหมายได้ชัดเจนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ด้านความเหมาะสมของการเชื่อมโยงสัญลักษณ์สู่ชุดข้อมูลที่สะท้อนถึงบริบททางสังคม ศิลปะ และวัฒนธรรมในจังหวัดนครราชสีมาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 คุณค่าด้านสุนทรียะและการตระหนักถึงคุณค่าของผลงานสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 ในด้านผลการมีปฏิสัมพันธ์และทัศนคติต่อผลงานพบว่า ผู้ชมส่วนใหญ่เกิดกระบวนการเรียกคืนความทรงจำและระลึกถึง เอกลักษณ์ของพื้นที่ สร้างความภาคภูมิใจในลักษณะท้องถิ่นนิยมซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผลงาน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ดัชนีนิพนธ์ชุดนี้เป็นผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลบริบททางสังคม ศิลปะ และวัฒนธรรมในจังหวัดนครราชสีมา โดยนำข้อมูลที่ศึกษามาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงทางความคิด อารมณ์ความรู้สึก สัญลักษณ์ความหมาย และการคลี่คลายรูปแบบของภาพความคิดสู่เงา ให้เกิดชุดความรู้ใหม่ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานในเชิงสุนทรียะและการสื่อสารความหมายผ่านการวิจัยเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างงานศิลปะและประสบการณ์ศิลปะที่มีผู้ชมเป็นส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้เลือกที่จะศึกษาในประเด็นของบริบทการศึกษาทางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในการระบุอัตลักษณ์ในเชิงลึกของจังหวัดนครราชสีมาผ่านการศึกษาค้นคว้าทั้งภาคทฤษฎี ด้านสังคม วัฒนธรรม รวมถึงการดึงเจตคติของผู้เชี่ยวชาญและผู้วิจัยซึ่งเป็นชาวจังหวัดนครราชสีมา มาใช้ในการระบุถึงอัตลักษณ์และภาพลักษณ์ที่แสดงถึงตัวตนของจังหวัดนครราชสีมา เพื่อสร้างผลงานศิลปะเงาในรูปแบบของผลงานประติมากรรมสื่อผสม โดยให้ความสนใจกับแนวคิดในการจัดระบบสัญลักษณ์ซึ่งอ้างอิงจากแนวความคิดของ Ferdinand de Saussure (1974) เพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์ผลงานใน 2 รูปแบบ ได้แก่ การสร้างชุดโครงสร้างของผลงาน เพื่อการกำหนดรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ในการสื่อสารถึงการรับรู้ต่อตัวงาน และออกแบบกระบวนการสร้างการปฏิสัมพันธ์กับผลงานผ่านการส่องไฟเพื่อแสดงถึงภาพเงาที่ซ่อนอยู่ในลักษณะของ Paradigmatic code ซึ่งเป็นการแสดงความหมายของกลุ่มของสัญลักษณ์ที่ทดแทนความหมายดั้งเดิม และผลิตความหมายร่วมโดยการสร้างรูปสัญลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากการวิเคราะห์สัญลักษณ์ด้านบทวิ

บทของจังหวัดนครราชสีมา ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Umberto Eco ในการวิเคราะห์และการผลิตซ้ำทางสัญลักษณ์โดยการเรียกคือ “ประสบการณ์” ร่วมกับการขยายฐานแนวความคิดของ Charles Sanders Peirce (1995) ในการถอดจำแนกองค์ประกอบของสัญลักษณ์ ที่ประกอบไปด้วยความสัมพันธ์ของสื่อกลางหรือพาหะที่เป็นตัวนำความหมายไปสู่ผู้รับสารที่แสดงถึงนัยยะที่ใช้เชื่อมโยงสู่การผลิตความหมาย

ในด้านการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลสู่การสร้างสรรคผลงาน และพัฒนาเทคนิคในการออกแบบศิลปะเงา (Shadow Arts) ภายใต้แนวคิด Sima Shadow space : ศิลปะเงา ในมิติของการสะท้อนความหมายภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา ได้มีการจัดแสดงและเผยแพร่ให้ผู้ชมได้เกิดการตระหนักรู้ถึงนัยยะของผลงานโดยใช้การปรากฏของภาพเงาสื่อถึงการคาบเกี่ยวความหมายของสิ่งที่อยู่ในภาวะของความเป็นจริงและมโนคติ โดยใช้เทคนิคในการออกแบบสร้างสรรค์งานศิลปะการจัดวางเพื่อเป็นสื่อแสดงศิลปะเงา (Shadow Arts) โดยใช้รูปแบบการสื่อสารสาระแบบศิลปะเน้นแนวคิด (Conceptual Arts) บนพื้นที่จัดแสดงที่สามารถควบคุมแสงและเงาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ภาพของเงาดำในการทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ในการเชื่อมโยงประสบการณ์ทางสังคมของผู้ชมกับการรับรู้ในการสื่อความหมายแบบเป็นเหตุเป็นผลกันโดยอ้างอิงแนวคิดของ Marie Gillespie & Jason Toynbee (2006) ในการตีความซึ่งประกอบสร้างขึ้นมาจากตัวบุคคล ค่านิยม หรือทัศนคติภายใต้กรอบของสังคมและวัฒนธรรมร่วมกับกลไกที่พัฒนาสู่ภาพแทนของมายาคติที่เกิดขึ้นในนิยามของความเป็นจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการสร้างการรับรู้ต่อผลงาน และการเกิดผลเชิงทัศนคติในการตระหนักรู้ถึงความหมายแฝงในรูปแบบของท้องถิ่นนิยม เกิดความภาคภูมิใจและเกิดการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับข้อมูลบริบททางด้านสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสามารถนำไปสู่การต่อยอดและพัฒนาต้นแบบสื่อศิลปะแบบเพื่อการจัดแสดงผลงานหรือสื่อนิทรรศการที่รวบรวมสารสนเทศของจังหวัดนครราชสีมาในประเด็นสาระอื่นๆได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลงานวิจัยชุดนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลในด้านการศึกษาระดับปริญญาตรีทางสังคม ศิลปะ และวัฒนธรรมในจังหวัดนครราชสีมา

1.2 งานวิจัยชิ้นนี้เป็นผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ และพัฒนาเทคนิคในการออกแบบศิลปะเงา (Shadow Arts) จากการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงทางความคิด อารมณ์ความรู้สึก สัญลักษณ์ความหมาย และการคลี่คลายรูปแบบของภาพเงาสู่เงา ภายใต้แนวคิด Sima Shadow space : ศิลปะเงา ในมิติของการสะท้อนความหมายภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา

1.3 สามารถนำแนวความคิดไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต้นแบบของการผสมผสานระหว่างสื่อศิลปะร่วมสมัยกับการออกแบบและจัดการสารสนเทศเพื่อเป็นต้นแบบของสื่อการ

เรียนรู้รูปแบบใหม่ หรือพัฒนาสู่การสร้างผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของจังหวัด นครราชสีมาได้ในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยที่ต่อยอดจากผลการวิจัยชุดนี้สามารถต่อยอดแนวความคิดในการเพิ่มโจทย์ หรือประเด็นทางการศึกษาที่ครอบคลุมสาระที่แตกต่าง หรือเป็นประเด็นตัวอย่างในการศึกษาในพื้นที่ หรือกรณีศึกษาอื่นๆเพิ่มเติม

2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการผลักดัน ส่งต่อกลไก และการต่อยอดการใช้งาน ผลงานวิจัยชุดนี้สู่การสร้างการรับรู้แก่จังหวัดและสังคมภายนอก เพื่อเป็นการยกระดับการสร้างสรรค์ศิลปะในรูปแบบของสื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ที่เกิดประโยชน์ต่อสังคมในประเด็นอื่นๆต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง (References)

กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. (2560).

แผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (พ.ศ. 2561- พ.ศ. 2564). สืบค้น 10 พฤษภาคม 2563, จาก

http://www.nakhonratchasima.go.th/strategy/strg_plan61_64_section1_3.pdf

กำจร สุนพงษ์ศรี. (2559). *สุนทรียศาสตร์ หลักปรัชญาศิลปะ ทฤษฎีทัศนศิลป์ ศิลปวิจารณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุชาติ เกาทอง. (2559). *ศิลปวิจารณ์ : สร้างวิชาการแบบการปฏิบัติสร้างสรรค์ศิลปะ*. ชลบุรี: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุรศักดิ์ เชียงกา. (2557). *ทัศนศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร. (2558). *ปกิณกะศิลปวัฒนธรรม เล่ม 21 จังหวัดนครราชสีมา*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

Gillespie, M., Toynbee, J. (2006). *Analyzing Media Texts*. London: McGraw-Hill Education.

Peirce, C. S. (1995). *Peirce on signs: Writings on semiotic*. Chapel Hill: Univ. of North Carolina Press.

Saussure, F. D. (1974). *Course in General Linguistics*. London: Collins.